

Warszawa, 8.10.2024 r.

Stanowisko Parlamentarnego Zespołu na rzecz Życia i Rodziny

w sprawie:

„Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 marca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogólnych warunków umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej”

oraz

- tzw. "Wytycznych dla lekarzy i podmiotów leczniczych ws. dostępu do procedury przerwania ciąży".

Parlamentarny Zespół na rzecz Życia i Rodziny, mając na uwadze fundamentalne zasady konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności art. 38 Konstytucji RP, który gwarantuje każdemu człowiekowi prawną ochronę życia, z głębokim niepokojem odnosi się do działań Rządu RP naruszających konstytucyjnie chronione prawo do życia. Przypominamy, że obowiązek ochrony życia w jego prenatalnej fazie potwierdzają liczne orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego wydawane na przestrzeni ostatnich dekad.

1. Naruszenie prawa do życia (art. 38 Konstytucji RP)

Zgodnie z Konstytucją RP, prawo do życia jest nienaruszalne, a ochrona życia człowieka obejmuje również życie prenatalne. Wydane wytyczne rozszerzają interpretację przepisów dotyczących przerywania ciąży, w szczególności w odniesieniu do zagrożenia życia i zdrowia kobiety ciężarnej, co w sposób bezpośredni narusza zasadę ochrony życia dziecka. Zespół wskazuje, że wytyczne wprowadzają niejasne i potencjalnie nadużywane kryteria przerywania ciąży, w szczególności w odniesieniu do zaburzeń psychicznych, co może prowadzić do uznaniowego podważania prawa do życia nienarodzonych dzieci.

2. Niewłaściwa interpretacja pojęcia zagrożenia życia i zdrowia matki

Minister Zdrowia, w wydanych wytycznych, dopuszcza interpretację, zgodnie z którą "zagrożenie dla zdrowia" nie musi być bezpośrednie ani nagłe, co rozszerza możliwość przerywania ciąży nawet w sytuacjach, które nie stanowią rzeczywistego zagrożenia życia matki, do dziewiątego miesiąca życia dziecka. Wprowadzenie tak szerokiej interpretacji pojęcia "zagrożenia zdrowia" może być nadużywane, co w praktyce prowadzi do nielegalnej akceptacji aborcji na życzenie. Zespół podkreśla, że taka interpretacja jest niezgodna z art. 38 Konstytucji RP, który wymaga ochrony życia w każdej fazie jego rozwoju.

Warte podkreślenia jest też to, że w wyroku z 1997 r. Trybunał Konstytucyjny wprost uznał dokonywanie aborcji ze względu zły stan psychiczny matki wywołany ciążą jako niezgodny z przepisami konstytucyjnymi. Trybunał zakwestionował wówczas przepisy pozwalające na aborcję ze względu na "ciężkie warunki życiowe" lub "trudną sytuację osobistą kobiet", utożsamiając to drugie pojęcie ze złym stanem psychicznym matki. "W przypadku zaś trudnej sytuacji osobistej najprawdopodobniej chodziło ustawodawcy o określony stan psychiczny związany z faktem zajścia w ciążę. Stan, który może wynikać z zaktócenia na tym tle określonych relacji z innymi osobami (zarówno członkami rodziny jak i z otoczeniem), bądź też powstający w związku z koniecznością ograniczenia realizacji określonych potrzeb kobiety, w tym

przystępujących jej praw i wolności osobistych (...) Czy tak sformułowana przesłanka może jednak na gruncie konstytucji usprawiedliwić pozbawienie życia dziecka poczętego? Należy stwierdzić, że nie jest to możliwe" – orzekł Trybunał.

3. Ograniczenie klauzuli sumienia

Wytyczne w sposób rażąco ograniczają możliwość korzystania z klauzuli sumienia, co narusza konstytucyjnie chronione prawa wolności sumienia i wyznania. Zespół zwraca uwagę, że narzucanie personelowi szpitali obowiązku wykonywania aborcji w sytuacji, gdy ich przekonania moralne stoją w sprzeczności z takimi działaniami, narusza fundamentalne prawa jednostki. Tego typu regulacje nie tylko godzą w wolność sumienia, ale również stawiają lekarzy i innych pracowników służby zdrowia w sytuacji prawnej niepewności. Władze RP używają przy tym bezprawnego przymusu, grożąc odpowiedzialnością karną za odmowę wykonania aborcji.

Nowelizacja rozporządzenia zakłada zmuszanie wszystkich placówek medycznych realizujących z NFZ umowę na leczenie szpitalne w zakresie położnictwa i ginekologii do przeprowadzania aborcji. Każdorazowa odmowa aborcji wiązać się ma z karą finansową i możliwością zerwania umowy przez NFZ. Rozporządzenie narusza więc art. 53 Konstytucji, gwarantujący każdemu obywatelowi wolność sumienia, jest sprzeczne z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 października 2015 r. (sygn akt K 12/14). W wyroku TK potwierdził, że niezgodne z Konstytucją jest zmuszanie personelu medycznego do uczestnictwa w aborcjach oraz nakładanie obowiązku na lekarzy, by przekazywali informację pacjentom, gdzie aborcję można wykonać. Organizacja aborcji w szpitalu, jeszcze bardziej ingeruje w sumienie niż informowanie pacjentów, gdzie mogą wykonać aborcję. Z tego względu zmuszanie dyrektorów szpitali do tej czynności wprost narusza konstytucyjną wolność sumienia. Art 2 ust. 3 ustawy o zawodzie lekarza mówi, że: "za wykonywanie zawodu lekarza uważa się także kierowanie podmiotem leczniczym". TK jasno stwierdził, że na podmiotach leczniczych nie powinno się wymuszać przeprowadzania aborcji: "NFZ „kontraktując” świadczenia zdrowotne, nie powinien, przez narzucenie obowiązku wykonywania określonego świadczenia, jako warunku sine qua non zawarcia umowy, wymuszać wykonywania przez podmioty lecznicze świadczeń „wrażliwych moralnie”, a co za tym idzie – nie powinien wymuszać kształtowania personelu medycznego tych podmiotów według kryterium sumienia."

Konstytucyjną wolność sumienia wspierają także inne akty prawne. Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy w rezolucji nr 1763 z 7 października 2010 r. w sprawie prawa do sprzeciwu sumienia w ramach legalnej opieki medycznej wskazało, że "żadna osoba, szpital lub instytucja nie mogą zostać prawnie przymuszone, pociągnięte do odpowiedzialności prawnej ani dyskryminowane z powodu odmowy przeprowadzenia, udzielenia asystowania lub podporządkowania się wykonaniu aborcji, spowodowania poronienia, przeprowadzenia eutanazji lub innego czynu, który mógłby spowodować śmierć zarodka ludzkiego lub embrionu z jakiegokolwiek powodu".

4. Brak podstawy prawnej do wydawania wytycznych przez Ministra Zdrowia

Zespół zauważa, że wytyczne Ministra Zdrowia nie mają podstawy prawnej, co narusza art. 7 Konstytucji, który nakazuje organom władzy publicznej działania na podstawie i w granicach prawa. Szpitale nie są jednostkami bezpośrednio podlegającymi Ministrowi Zdrowia, więc wytyczne te nie są wiążące. Praktyka ich stosowania może prowadzić do chaosu prawnego i bezkarności w zakresie przerywania ciąży.

5. Apel o respektowanie prawa konstytucyjnego.

Parlamentarny Zespół na rzecz Życia i Rodziny wzywa władze publiczne do zaprzestania działań, które w sposób bezpośredni naruszają prawo do życia nienarodzonych dzieci oraz prawa do odmowy wykonania zabiegu aborcji z powołaniem się na klauzulę sumienia. Wzywamy do przestrzegania Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Piotr Uściński

Przewodniczący

Parlamentarnego Zespołu na rzecz Życia i Rodziny